לתפלתו של כהן גדול. שיתפלל שאם חמה לא תהיה חמה יותר מדאי ואם קרירא לא תהיה קרירא יותר מדאי: **המוכר** שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול כו'. פי' רבינו שמואל דלמאן דלאין דינא דגרמי הוה מוחל צריך להמחיל לוקח מה שנתן לו ואור"י ג"ל להחזיר אלא מעות שנתנו בו הלקוחות ולא כל השטר ורא"ה לדבר מדאמר בפרק המובל (ב"ק פט: ושם) אלא הא דתניא וכן היא שהבלה נבעלה לא הפסידה כתובתה ואמאי לא הפסידה מזכין לה לכתובתה לבעלה בטובת הנאה דהאי מבלה דאי ממלה לה (ו) גבי בעל ליכא קפידא ומוקי לה כרבי מאיר ומשמע דוקא גבי בעל יכולה למכור אבל לגבי אחריני לא מוכל למכור כי האי גוונא פן תמחלנה לבעלה והיאך תמחלנה לרבי מאיר דאית ליה בהגזל קמא (שם ק.) דינא דגרמי ע"כ נראה אפי' למאן דאית ליה דינא דגרמי היינו דוקא לענין שיש לה לשלם מה שנתנו בה הלקוחות ולא כל דמי הכתובה שהפסידתם והא דאמר בהגזל קמא (שם דף צח:) מאן דלאין דינא דגרמי מגבי שטרא מעליא גבי שורף שטרותיו של חבירו וכן בפ' הכותב (כתובות דף פו.) על הך מלתא דשמואל לאו דוקא נקט שטרא מעליא שהרי לא תחזיר אלא מה שנתנו בה הלוקחין אלא משום דנקט לעיל התם ניירא בעלמא קלאי מינך נקט בתר הכי שטרא מעליא ועוד ראיה מרב נחמן דאית ליה בהגזל בתרא (ב"ק קטז:) דינא דגרמי גבי ההוא גברא דאמווי אכריא דחבריה אתא לקמיה דרב נחמן חייביה כו' ואילו בפרק הכותב (כתובות פה: ושם פו. ד"ה תחיל) אמר קריבתיה דרב נחמן זביתתה בטובת הנאה ואיגרשה ושכיבה אתו לקוחות וקתבעי לה לבתיה כו' אמר רב נחמן מאן לימא לה דתיזיל וליממלה לכתובתה לגבי אבוה והדר תירתה מיניה ומה תרויה לרב נחמן והא איהו גופיה אית ליה בהגזל בתרא דינא דגרמי ואם כן צריכה להחזיר לו כל הדמים ומה תרויה זה אלא שמע מינה שתרויה זה שלא היתה צריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו בה (ז) ואם תאמר מכל מקום הפסידתם הרבה שהרי גרושה היתה והיה להם ללוקחות אז לגבות כתובתה מן הגרושה ואומר רבי דשמא קטנה היתה ולא היו יכולים אז לגבות ממנה כלום ומכל מקום מחילתה מחילה כיון שהגיעה לפעוטות כדאמר בהמזקין (גיטין דף נט.) דמתנתה מתנה עוד קשה לי רב נחמן אף לאחר למחול כתובת אמן והא אמר בפרק לא יחפור (לעיל כב: ושם) דגרמא בנזקין אסור פי' אע"ג דפטור הוא איסורא מיהא איכא וכל שכן למאן דלאין דינא דגרמי כמו רב נחמן דאיכא איסור יותר כשמורה לה למחול דאפילו בגרמא בנזקין שפטור לגמרי אסור וכ"ש דינא דגרמי שיש מחייבין שאסור ואומר ר"י דכיון שהיה לה הפסד לדבר שרי וגם שלא היו מפסידין כלל בדבר שמחזרת להם מה שנתנו בה ועוד ראיה מדאמר בפרק שני דקדושין (דף מז:) התקדשי לי בשטר חובי או שהיה לו מלוה ביד אחרים ד)(וקדשה) עלייהו רבי מאיר אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומסקנא דמילתא דפליגי בדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מאן דאמר אינה מקודשת אית ליה דשמואל דלא סמכה דעתה כי שמא ימחול ואם צריך להחזיר כל הדמים למה ימחול ושפיר סמכה דעתה ועוד דקאמר התם בתר הכי דסמכה דעתה דלא שביק נפשה ויהיו לאחריני הוה ליה למימר שיתחייב לשלם הכל אם ימחול ומיהו יש לדחות כי שמא היה לה בושת לבוא לב"ד ולתבוע מבעלה מה שמחלה ולכך לא סמכה דעתה בכך יותר ועוד ראיה ממה דאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף יט: ושם) גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל וליחוש שמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה אלא עד תשרי ואזלה וזבנתה לכתובתה בטובת הנאה מניסן עד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין ואמר רבא שמע מינה אתא לדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו כו' פי' ואם כן לא טריף שלא כדין שהרי יכולה היא למחול לבעלה ותימה למאן דלאין דינא דגרמי אין (ח) יטרוף שלא כדין והלא אם תמחול לבעלה יחזרו עליה הלקוחות ויגבו ממנה הכל על כן נראה שאין צריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו בה ומיהו קשה לי מ"מ יטרוף לקוחות שלא כדין שהרי יחזרו עליה ממה שנתנו בה לכל הפחות ואומר ר"י דבדבר מועט כזה אין לחוש דאין כאן טריפה שלא כדין ועוד הוה קשיא לי דהא הוה מצי התם למיפרך מגרושה שכתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלה וזבנה לכתובה דמניסן ועד תשרי ומפיק ליה לשובר דכתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין וכיון שהיא גרושה א"כ מוכרת כתובתה בדמים יקרים ואם כן הפסידה הרבה ללוקחות וטורף בעלה שלא כדין שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידתם ואי הוה מוקי לה לההיא ברייתא כמאן דלא דאין דינא דגרמי הוה אתי שפיר אך לא היינו יכולים עוד להביא ממנה ראיה מיהו לפי מה שפי' ר"י בפ"ק דבבא מציעא דבגרושה ליכא למיחש הכי הוה א"ש וכן הוא עיקר כמו שפי' שם דלא הוי מצי למיפרך מגרושה ופ"ת מאי דקאמר בפ"ק דבבא מציעא (דף כ.) ש"מ אינה יכולה למחול דידו כידה כדאמר בהכותב (כתובות פה:) ול"ל דמיירי שיודעין שאין לה בעל: **אלא** אינה בשל תורה בו'. מה שפירש רבינו יעקב שאין להוכיח מכאן דאמר שטר חוב ט)אל מן התורה פירשו לעיל בפרק המוכר את הספינה (דף עו: ד"ה קני): **שכיב** מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום למימרא דסבר רב נחמן מילתא דליתא בבריא. שאינו יכול להקנות הדבר שאין בו ממש הוא ופירות הדקל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: שכיב

לתפלתו של כהן גדול ורבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא היא שמא תטרף דעתו עליו ומי אמר רב נחמן הכי והא (ח) אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל ט)א המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל ב מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע דאינו יכול למוחלו אי אמרת בשלמא דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן היא אמאי אינו יכול למחול יאינה של תורה ועשאוה כשל תורה אמר רבא אמר רב נחמן ישכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו לפלוני ויאכל פירותיו למימרא דסבר ר"נ מילתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע והא אמר רבא אמר רב נחמן שכיב

הספינה (לעיל עז.): **וחזר.** המוכר ומחל לזה: **מחול.** דלא מכר לו ראשון לשני אלא כל זכות שתבא לידו ולא עדיף האי לוקח ממלוה דאתי מתמתיה דמלוה ומיהו מעותיו יחזיר לו מוכר ללוקח דהא הלכתא היא דליינין דינא דגרמי וזה הפסיד מעותיו כשורף שטרותיו של חבירו דקיימא לן ג)דחייב מההוא עובדא דכפייה רפרם לרב אשי ואגבי מייה כי כשורא לגלמי: **ואפילו יורש.** של מלוה מוחל וסברא הוא דלא אלים כח של לוקח במה שנמסר לו שטר המלוה אלא לזכות בחוב הכתוב (ד) במקום המלוה או היורש אך לא נעקר שעבודו מן המלוה וקיימא ביה עבד לזה לאים מלוה [משלי כב] ויכול למחול שעבודו: **מודה שמואל שאם נתנו.** המלוה לאים אחר במתנת שכיב מרע וכגון שאלך כל נכסיו *אי נמי על ידי קנין כדין כל מתנת שכיב מרע במקלא אי נמי בלא קנין דכיון דמסרו לו בחייו אין לך קנין גדול מזה ומיהו אם עמד מוחזר אם מתנת שכיב מרע (ה)במקלא הוא כדפסקי' לקמן [קנא:] דאינו יכול למחול דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ואליבא דמתנת בריא ואין היורש יכול למחול: **ומשני אינה של תורה.** אלא מדרבנן היא: **ועשאוה כשל תורה.** ומשום טירוף דעתו כדאמרן לעיל: **א"ר נחמן שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום.** שהדירה אין בה ממש להקנותה ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכיון דמתנת בריא אפי' בקנין סודר לא קני דמילי לא מיקנו אלא א"כ הקנה לו החפץ כגון דקל לפירותיו ובית לדור מתנת שכיב מרע נמי לא קניא דמילתא דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע שאין שכיב מרע חמוד מן הבריא אלא דאמירתו במקום קנין של בריא הוא והיכא דאין קנין (ו)מועלת בבריא אמירה בשכיב מרע לא מהניא מידי הלכך אין מועיל עד שיאמר תנו בית זה לפלוני כו': **למימרא דסבר רב נחמן כו'.** לא אלים כח השכיב מרע יותר מן הבריא אלא שאמירתו קונה בקנין סודר בדבריה: הלואתי

לאוות הן על ידי קנין הן ע"י דבור כגון דבריה שאין צריכין קנין שאדם מודיע לבני ביתו מי חייב לו כלום וממונו והפליג ביד מי (ב) והיכן מוחזין אלא מדרבנן בעלמא קונה גזירה שמא עד שיבאו עדים לקנות בטרף דעתו של חולה קודם שיבאו ולא יוכל להקנות וממלאת לוותו בטלה. וקשיא לי מה בכך אם תבטל מאחר שאינו קונה באמירה תבטל ותבטל. ולישנא אחריני מפרשין ונראה בעיני דלהכי תקון רבנן שיקנו דבריו באמירה שאם אין דבריו נקנין חיישינן שמא תטרף דעתו בחליו מתוך צער שהוא יודע אלא יקיימו בניו לוותו: **מי אמר רב נחמן הכי.** דמדרבנן היא ולא מדאורייתא: **המוכר שטר חוב.** שחייב לו לוה למלוה ממון ומסר לו המלוה את השטר ליד לוקח ומכרו לו וכתב לו קני לך (ג) וכל שעבודיה אי נמי כדפסקינן התם הלכתא אותיות נקנות במסירה בפרק המוכר את

להפלתו של כהן גדול. שהיה מתפלל ביום הכפורים שתהיה שנה זו גשומה ושחונה [יומא נג.]: ועתה לפי הענין שיראה ברשא השנה יתפלל ביום"כ: **מתנת שכיב מרע.** שקונה באמירה בעלמא אינה מן התורה וקרא דלעיל עלה טובה קמ"ל שיהא לביתו בשעת מיתתו מה שיש לו

לתפלתו של כהן גדול ורבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא היא שמא תטרף דעתו עליו ומי אמר רב נחמן הכי והא (ח) אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל ט)א המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל ב מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע דאינו יכול למוחלו אי אמרת בשלמא דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן היא אמאי אינו יכול למחול יאינה של תורה ועשאוה כשל תורה אמר רבא אמר רב נחמן ישכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו לפלוני ויאכל פירותיו למימרא דסבר ר"נ מילתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע והא אמר רבא אמר רב נחמן שכיב

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ו מהלכות מכירה הל' יב ועיין בהסגות וכמגיד משנה שמג עשין פח טוש"ע חו"מ סי' סו סעיף כג:

עא ב מיי' פ"י מהלכות זכייה ומתנה הלכה ב ועיין בהסגות וכמ"מ שמג שם טוש"ע חו"מ שם סעי' כז וסי' רנג סעיף כ [וכרב אלפס כתובות דף קט.]:

עב ג מיי' שם שם הלכה ב ועיין בהגי"ל ופ"ח הלכה ב שמג שם [וכרב אלפס שם]:

עג ד מיי' שם פ"י הל' טו טוש"ע חו"מ סי' רנג סעיף כא:

רבינו גרשום

הלכך לא קשיין אהדדי: לתפלתו של כהן גדול. דאי חמים ההוא יומא בידוע שכל השנה מחוממת וצריך לבקש רחמים שתהא נשומה ואי קריר צריך לבקש רחמים שאם נשומה תהא שחונה: אמר רבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן היא. דקניא באמירה וכל מתנה דאשכחן באוריית' בבריא מיירי. ומה שיכול ליתן למי שאינו יורש באמירה רבנן תקינו להו למיעבד כל רעותיה דאי לא מצי למיעבד שמא תטרוף דעתו עליו מחמת צער. איכא דאמרי להכי לא בעי לא קנין ולא כתיבה ולא משיכה אלא באמירה בעלמא דזימנין דמחרמי דמית בשבת ולא מצי למיעבד קנין ולא משיכה ולא כתיבה ותטרוף דעתו עליו ושכיב ולא פקיד להכי תקינו דבאמירה סגי: ומי אמר רב נחמן הכי. דמדרבנן היא מתנת שכיב מרע: והאמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר לאחר מכיר' ומחלו. לבעל חובו [מחול] דנייר בעלמא הוא דזבין ליה ומלוה ליתה בעינה דלהוצאה נתנה. אבל זוזי דיהיב לוקח בשביל שטר מהדר ליה ללוקח: אפי' יורש של מוכר מצי מחיל החוב. הואיל דיורש הוא: מודה שמואל שאם נתנו. לשטר חוב במתנת שכיב מרע לשום אדם שאין יורש יכול למחול דמתנה אלימא ממכר: אי אמרת בשלמא [דאוריית'] משום הכי. אלימא מתנה ממכר: אלא אי אמרת מדרבנן. אמאי אלימא מתנה ממכר. ש"מ מדאורייתא וקשיא דרב נחמן אדרב נחמן. ומשני לעולם אימא לך מדרבנן ולא מדאורייתא ומשום הכי אינו יכול למחול דעשאוה רבנן ואלמה רבנן (כתיבתי') [מתנתן] כמדאורייתא משום גזירה שמא תטרוף דעתו עליו: לא אמר כלום. דאין זה זכיית מתנה כדאמר לקמן ישול וזיכה ריחוק ויקנה כולן לשון מתנה הם. אבל היכא דאמר ידור ויאכל פירותיו לא עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו. והאי דאמר ידור ויאכל לאו דוקא הוא דכיון דאמר תנו לחוד קנה קאמר אלא אגב דאמר ברישא ידור ויאכל קתני סיפא נמי ידור ויאכל: למימרא דקסבר רב נחמן. דאמר ידור ויאכל אין לשון קנית מתנה היא משום דמלתא דלשון קניה הוא (דאיתא) בבריא איתיה בשכיב מרע. הכי הוה אמר תנו היינו לשון מתנה (היינו) ה"נ שכיב מרע אבל אמר בריא ידור לא הוי לשון מתנה ליתיה נמי בשכיב מרע: והאמר רב נחמן

מסורת הש"ס

ו) כ"ק פט. כ"מ כ. כתובות פה: פו. קדושין מח. ז) [כתובות פו.], ג) [כ"ל ממק וא"מ וגרס ומ"מ וכו'], ד) [כ"ל והרשב"], ה) כ"מ גורס אינו חל.

גליון הש"ם

רשב"ם ד"ה מודה שמואל בו' א"נ ע"י קנין בדין כל מתנת שכ"מ בפקצת. תמוה לי דא"כ הי' מתנת בריא ויכול למחול [וכן הקשה הגר"א בח"מ סי' רנג ס"ק מב]:

הגהות הב"ח

(ו) גמרא אמר רב נחמן אע"ג. נ"ב גי' רשב"ם ס"ר נחמן אמר שמואל כו' ומודה שמואל כו' אבל בתוס' בפרק הספינה גורסין אע"ג דכו' ע"ש סוף דף ע"ו: (ב) רשב"ם ד"ה מתנת וכו' ביד מי הן והיכן וכו' ולישנא אחרינא מפרשין וכו' שיקנו דבריו באמירה. נ"ב וכך מפורש לקמן בלף קנ"ו ע"ב דקאמר ולא לאוה לדבריו ר"א אלא שמא תטרוף דעתו עליו: (ג) ד"ה המוכר כו' קני לך איהו וכל: (ד) ד"ה ואפי' כו' הכתוב בו במקום: (ה) ד"ה מודה שמואל וכו' אם מתנת שכיב מרע בבולה הוא כדפסקינן: (ו) ד"ה ת"ר נחמן וכו' דאין קנין מועיל בבריא אמירה בשכיב מרע נמי לא מהניא: (ז) תוס' ד"ה המוכר וכו' דאי מחלה לה לגבי בעל ליכא פסידא ומוקי לה כר"מ: (ח) בא"ד ומיהה למאן וכו' איך לא יטרוף וכו' דמכל מקום:

מוסף רש"י

וחזר ומחלו. המוכר שהוא מלוה מחלו לזוה, מחולו. דאמר ליה לזה לוקח לאו בעל דברים לדידי אם (כתובות פה:). ואפילו יורש. של מלוה, מוחל. שהוה לא נתחייב לוקח אלא מתנת המוכר, וסרי מחלו אלא (קדושין מח.).

הלואתי לפלוני. ממון שחייב לי פלוני במלוה על פה אני נותן לפלוני ויפרעם לו הלוה במקומי נתקיימו הדברים ותהא הלואתו לפלוני. ולע"ג דבבריא ליתיה דאינו יכול להקנות לחבירו מלוה על פה דלהלואה ניתנה ואין קנין מופס אלא בדבר שהוא בעין אע"כ מלוה בשטר וכגון שמסר לו השטר ל"ג במעמד שלשתן כדאמר [בגיטין] (דף יג.): ומשני **הואיל ויורש יורשה.** לזו המלוה כאילו ברשותו היא ואמרינן לקמן (דף קמט.) מתנת שכיב מרע כירושה שויה רבנן הלכך כיון דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע: **במעמד שלשתן קנה.** מתנת הלכתא בלא טעמא הוא[ג] ולפי שהדבר נהוג אין בין הסוחרים והמנויים תקנו את הדבר לקנות באמירה במעמד שלשתן לפי שאין קנין מועיל בדבר שאין בעין ומוקמינן לה התם [בגיטין יג.]: בין במלוה בין בפקדון ואע"ג דאסיקנא דמילתא דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע אפי' הכי מטבע דקי"ל בהזהב (ב"מ מו.) דאין מטבע נקנה בחליפין אפ"ה אם נתנו במתנת שכיב מרע קנה מהאי טעמא **דהלואתי לפלוני: איכעיא להו דקל לאחד כו'.** אית דמוקמי לה בבריא ונא להודיענו דיני מכירה מה שייר לעצמו ולא נהירא לי דא"כ (ב) מה ענין בעיא זו בזו השמועה וגזה הפרק בהמוכר את הספינה איבעי ן

[א]**שכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני ואף על גב דליתיה בבריא רב פפא אמר הואיל ויורש יורשה רב אחא בריה דרב איקא אמר הלואה איתא בבריא וכדרב הונא אמר רב [ב]דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה איבעיא להו דקל לאחד ופירותיו לאחר מהו מי שייר מקום פירי או לא שייר אם תמצי לומר לאחר [ג]לא הוי שיור [ד] לעצמו חוץ מפירותיו מהו אמר רבא אמר רב נחמן אם תמצי לומר דקל לאחד ופירותיו לאחר לא הוי שיור מקום פירי דקל לאחד ושייר פירותיו לפניו [ד]שייר מקום פירי מאי טעמא כל לגבי נפשיה בעין יפה משייר אמר ליה ר' אבא לרב אשי אנן אדרבי שמעון בן לקיש מתנינן לה [ה]דאמר רבי שמעון בן לקיש המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו איבעיא**

שכיב מרע שאמר כו' הלואתו לפלוני אע"ג דליתא בבריא. בקנין (ה) שאין הלוואה בעין ונהי דיכול להקנות אגב קרקע אי גרסינן מסיק מדרב פפא (לעיל דף עז: ושם) מ"מ כיון דליתא בבריא בקנין דלא מצי להקנות [בגלא] דבר אחר עם ההלואה לא חשיב איתא בבריא דהא דירת בית כמו כן יכול להקנות על ידי הבית ופירות דקל ע"י הדקל שיקנה לו הבית לדור בו כך וכך שנים והדקל לאכול פירותיו כך וכך שנים אלא בענין שיוכל להקנותו בענין זה ששכיב מרע מקנהו בדבורו יוכל בריא להקנותו בקנין חליפין או במכירה והלואה אין יכול למכור כי אינה בעין ומשני הואיל ויורש יורשה ומתנת שכיב מרע כירושה ואע"ג דיורש יורש נמי דירת הבית [ופירות דקל] היינו לפי שיורש גם הבית והדקל אי נמי במעמד שלשתן אכל מה שיוכל להקנות אגב קרקע לא חשיב ליתיה בבריא דהא דירת בית ופירות דקל יכול להקנות אגב הבית והדקל כדפרי' ותימה לי לימא ליתא בבריא בהולאה כדמוכח לקמן (דף קמט.) דשכיב מרע שהולה קנה אלא טעם דשכיב מרע מדקני בגר (ו) ונראה לי דהא לא חשיב ליתא בבריא כיון דליתא כעין שהוא בשכיב מרע אלשון מתנה וקנין והא דקאמר הואיל ויורש יורשה לא בעי למימר מטעם דליתא בבריא אלא כיון שיורש יורשה יש לו לשכיב מרע ליתן דבריו ומדבר דעל טעם זה דהואיל ויורש לא נקט ליתא בבריא הואיל ויורש יורשה ועל מעמד שלשתן נקט ליתא בבריא במעמד שלשתן כמו שכתוב בכל הספרים ובפירוש רבינו חננאל ואין נראה לאלף בין הולאת פקדון להולאת מלוה: **שכיב** מרע שאמר הלואתי לפלוני כו' ואע"ג דליתא בבריא. ומה שרגילין לכתוב הרשאה גבי מלוה פי' (עיין בפ' המוכר את הספינה (דף עז: סד"ה ר"פ) וגם שאין נראה פירוש רש"י שפירש בכתובות (דף נה: ד"ה מתנת ושם) (ו) דטעם משום דאין מטבע נקנה בחליפין וגם אין נראה עוד לפרש [ז]כפי' ה"ר חייס דליתא בבריא שיכול לאכול שטר חוב אם מכרו משא"כ בשכיב מרע כדאמר לעיל (דף קמז:) כל זה פירשנו לעיל בפרק המוכר את הספינה: **תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה.** ומה שמפרש רבינו תם שמועיל בעל כרחו של נפקד פי' לעיל בפ' המוכר את הספינה (דף פה. ד"ה ה"ג) וגם מה שמפרש שמעמד שלשתן (ח) אין בעכו"ם פירשנו בפרק שני דקדושין (דף מח.) (ט): **איבעיא** להו דקל לאחד ופירותיו לאחר מהו מי שייר מקום פירי כו'. פי' רבינו שמואל דאשיור שכיב מרע קאי דתנן במתניתין דאם שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה ואין נראה לר"י דהא לקמן על משנת שייר קרקע כל שהוא הוה ליה למיבעי הך בעיא ועוד דשיעורא דשיור הוי כדי פרנסתו כדאמר בסמוך ועוד מה יש לחוש בשיור קרקע הא אפילו (ט) מטלטלין לקמן אמרינן דהוו שיור על כן נראה לר"י דאלעיל קאי ידור פלוני בבית זה לא אמר כלום משום דהוי דבר אלא בא לעולם וקא מיבעיא ליה כי אמר דקל לאחד ופירותיו לאחר ושייר מקום ליומות הפירות מי אמרינן לא הוי שיור לענין שיחשבו הפירות דבר אלא בא לעולם או אמא נתן גם לבעל הפירות מקום ליומות הפירות וא"כ זכה במקום ליומות הפירות ולא הוו הפירות דבר אלא בא לעולם שהרי כבר זכה במקום הפירות שבא לעולם ואם תמצא לומר לא הוי שיור לענין מאי פי' ששייר לעצמו מי אמרינן שזה לא היה עושה שיקנה למקבל מתנה גוף הדקל ולגבי דידיה הוו הפירות דבר שבא לעולם או דלמא אפילו הכי הוו (י) דבר אלא בא לעולם אלא שייר מקום פירי אפילו לעצמו וכן תניא לעיל בפרק המוכר את הבית (דף סג.) כן לוי שאמר לישראל שדה זה אני מוכר על מנת שמעשר ראשון שלי מעשר ראשון אלו ופרק הא אין אדם מקנה דבר אלא בא לעולם ממש דשייך אין אדם מקנה כו' אפי' לעצמו ואע"ג דאמר לעיל דסתם מוכר אי נותן אינו דמשייר קרקע הכא בשכיב מרע אין לו לומר דשייר קרקע ולא מקום פירי אלא פירות בלבד ועוד הרי נתן כל האילן ואיך יש לנו לומר שייר מקום פירי ומסיק דלעצמו הוי שיור דמתן דלגבשיה משייר בעין יפה משייר ויש ספרים דגרסי חוץ מפירותיו מהו והיא היא היינו שנתן הדקל במתנת שכיב מרע ושייר פירותיו לעצמו: **אנן** אדרבי שמעון בן לקיש מתנינן לה כו' עד ואם תמצי לומר **לאחר לא** הוי שיור **לעצמו** מהו. ואע"ג דר"ל חייבי לעצמו מ"מ כיון דבחוץ מייבי הכא קמבעיא לו מה יאמר ריש לקיש בזה דבעל מנת פשיטא ליה ולאי דמשייר אבל בהא קא מיבעיא ליה לאחד ושייר פירותיו לעצמו מאי. מי אמרי' כל לגבי נפשיה כי משייר לעצמו בעין יפה משייר הואיל ושייר פירות בדקל מקום פירות ומתנתו מתנה או לא: אמר רבא אם תמצי לומר כו': א"ל ר' אבא. הא מילתא דרב זבוד דפשיטא לבו הא אנן בלשון

מסורת הש"ס

ג) לעיל קמד. [וש"נ], כ) לעיל סב. סד. ג) [לעיל קמד.], ד) [עי' תוס'ים גירסא אחרת בדשב"ם בזה], ה) [ויתא לפנינו אלא בחוס' גיטין יג: ד"ה במעמד].

גליון הש"ם

תוס' ד"ה שכיב כו' כפי' הר"ר חיים. ותמוה לי לפי' הר"ר ממלי פרק הש"ם מהך ד"ר"ל דאמר הלואתי לפלוני אלא מוכר במפורש דא"י למחול אמתי לא פריך דייתי מהא ד"ר"ל לעיל דאמר ומודה שמואל דאם נתנו במתנת שכ"מ דא"י למחול הא לענין זה ליתא בבריא למכור וליתן אלא יהא יכול למחול וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) נב' אם תמצי לומר לאחר לא הוי שיור שייר לעצמו מהו (תוק מפירותיו מהו) תפ"מ וצ"ע הוי שייר שייר לעצמו מהו אמר רבא כו' ובשב"ם גורס דקל לאחד ופירותיו לאחר מהו אמ"ל לאחר לא הוי שיור חוץ מפירותיו מהו אמר רבא ד"ר נחמן אמ"ל דקל לאחד ופירותיו לאחר לא שייר מקום פירי אמ"ל שייר מקום פירי ואליבא דרב זביד דאמר אפס רבה להוציא בה ודין מוציא אלמא כיון דשייר מקום פירי אין נמי כיון דאמר מה קבעה לבעיא זו בזו השמועה וכו' קאמר דהוה בהו שיור וכו' כשנתן הדקל לראשון וכו' המחוכר בקרקע בקרקע דמי: (ג) ד"ה שייר לעצמו וכו' דלא מיתני עליה הך סוגיא דלקמן. נ"כ נראה דקשיא ליה דלפי גירסא זו גם בהסוגיא דלקמן דלקמן גרסינן ואמ"ל לאחר לא הוי שיור לעצמו מהו אמר מאי קא מיבעיא ליה הא רש לקים מייבי בלעצמו וכמו שהקשו התוספות ומה שהילו דקא מיבעיא ליה מה יאמר ר"ל בחוץ כו' לא נתיישב לרשב"ם דא"כ אמאלא דר"ל ה"ל לקבוע בעיא זו דמה יאמר ר"ל בחוץ בלאו בעיא [קמייתא] ולכך נ"ל עיקר דברבי' חוץ מפירותיו מהו להשאל גם הך בעיא מייבי בלאמרינ אלא דקמייתא מייבי בלאו ליצנא ימיה ובתריתא [בלשון ימיה וכן לקמן] בכה"ג דתרתי קא מיבעיא ליה בבית לאחד ודיוטא לאחר תדא בלאו ליצנא ימיה ואחריני בלשון ימיה: (ד) **בא"ד** דומיא דרב זביד יר"ל והכי פירוש לשון: (ה) תוס' ד"ה שכיב מרע וכו' בגרא בקנין כיון שאין הלואה וכו' בדבר פפא מ"מ כיון דליתא בבריא בקנין גרידא דלא מצי להקנות אלא ע"י דבר אחר: (ו) **בא"ד** מדקני בגר ראין נראה להלק בין הודאת פקדון להודאת מלוה ונראה לי דהא לא חשיב וכו' כיון דליתיה בענין שהוא בשכיב מרע וכו' דהואיל ויורש יורשה לא נקט וכו' ובפי' ר"מ הס"ד: (ז) ד"ה שכיב מרע וכו' דהטעם משום וכו' דליתא בבריא מפני שיכול: (ח) ד"ה מתנת וכו' שמעמד שלשתן אינו בעכו"ם: (ט) ד"ה איבעיא וכו' אפילו במטלטלין אמרינן לקמן דהוו שיור: (י) **בא"ד** אפילו הכי הוי הפירות דבר אלא וכו' אפי' לעצמו והכי משמע לעיל בפרק המוכר את הבית דתניא בן לוי וכו' שדה זו הבית:

מוסף רש"י

במעמד שלשתן. אמר לו בן (קדושין מח.) נפקד ומפקיד ומקבל מתנה (לעיל קמד.). קנה. כך מקנו חכמים לפי שהדבר תדיר הוא בין הבריות ולא הזקיקו חכמים להקנות בקנין וכעדים (לעיל קמד.). שדיוטא העליונה שלו. הוא גג שיש לו מעקה גבוה י' דאמרינן דמתניתין דאינו מוכר עם הבית, ואנא זה אינו מועיל דבלאו הכי נמי הרי הוא של מוכר, כדקתני מתני' ולא את הגג כו', ולא היה לריך להתנות, הלכך דיוטא העליונה שלו דאלאחת זיזין כנגד רשות של לוקח (לעיל סג.).

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ש מהלכות זכייה ומתנה הלכה ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנב סעיף כ:

עה ב מיי' פכ"ג מהל' מכירה הלכה ד טוש"ע ח"מ סימן רט סעיף ז וסעיף ט:

עו ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

רבינו גרשום

שכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני. כלומר חוב שחייב לי פלוני תהא של פלוני הרי הוא שלו וקנה לאלתר: אע"ג דליתא בבריא. דבריא שאמר כן לא קנה כו' אלא במעמד שלשתן: אמר רב פפא לעולם מילתא דליתא בבריא ליתא נמי בשכיב מרע. והכא כשאמר הלואתי לפלוני טעמא מאי קנה הואיל ויורש שלו יורשה לאלתר בלא אמירה אם לא נתנה לזה הואיל וכל כך היא בחזקתו הלואתו שיורש שלו יורשה אע"ג דהיא ברשות לזה משום הכי יש לו כח לומר הלואתי לפלוני וקנה אבל בבריא ליתא דאין יורשה אלא לאחר מיתה: רב אחא בריה דרב איקא אמר. הא מילתא דשכיב מרע דאמר הלואתי לפלוני איתא בבריא ענין הלואה כרב הונא וכו' קנה. אלמא דאיתא בבריא: איבעיא לן. הא מילתא פשיטא לן שכיב מרע שכתב כל נכסיו ושייר קרקע כל שהוא אף על גב דעמד מתנתו מתנה דסמיך נפשיה על ההוא קרקע וגמר ומקנה. אבל הא קמיבעיא לן דקל נתן לאחד ופירותיו לאחר מי אמרינן להיכא דנתן דקל לזה ושייר הפירו' ואמר חנו לאידך הפירות מי אמרי' הואיל שכשנתן הדקל שייר הפירות וקנה ראשון דבההוא שיור דשייר הפירות סמכה דעתיה ה) דאין חוזר ועמד שיחזור על הפירות שנתן לאחרון דבההוא שעתא שנתן הואיל דלא שייר לו הפירות ומש"ה מתנתו שנתן לראשון מתנה מעליא היא. או דלמא הואיל דלא שייר בגוף הדקל לא הוי שיור ואין מתנתו מתנה ואם עמד חוזר בעל המתנה אפי' בדקל שנתן לראשון: אם תמצי לומר לא הוי שיור. הואיל דלא שייר בגוף הדקל ואמי' ראשון לא קנה. הא קא מיבעיי לי אם אמר דקל לפלוני חוץ מפירותיו מהו. מי אמרינן אע"ג דאי אמר בסתמא דקל זה לפלוני לא קא יהיב ליה פירי והשתא דקאמר חוץ מפירותיו לטפויי מלתא קא אתי ובדקל גופיה קא משייר מקום הפירות ומתנה שנתן לראשון מתנה מעליא היא הואיל ששייר בגוף הדקל. או דלמא לא שנא דאין זה שיור ואין מתנתו מתנה: חוץ מפירותיו ודאי הוה שיורו שיור ומתנתו מתנה אליבא דרב זביד דאמר בפרק המוכר את הבית אמר ריש לקיש זאת אומרת המוכר בית לחבירו על מנת שדיוטא העליונה שלו שייר לעצמו דיוטא העליונה. אמר רב זביד למאי הלכתא דאע"ג דלא אמר הכי על מנת לא מכר את הדיוטא משום דלא שייכא כלל לבית ואמאי אמר חוץ לטפויי מלתא קאתי שאם רצה להוציא בה בחצר (זיזין) שמכר לו עם הבית דזיזין וגזוזטרא לדיוטא שלו יוציא. הכי נמי להיכא דקאמר דקל זה לפלוני ודאי לא קנה פירות דבסתמא לא קנה ולא נתנו לו אלא לקצרן ממנו נופין יבשין וכיון דהוסיף ואמר חוץ מפירותיו ודאי לטפויי מלתא קאתי דבגוף דקל שיורי שייר ומתנתו מתנה. ל"א איבעיא להו דקל לאחד ופירותיו לאחר מהו מי שייר לעצמו מקום פירי בגוף הדקל ומתנתו מתנה (שיור) או לא. אם תמצא לומר לא שייר ואין מתנתו מתנה הואיל דלא שייר בגוף הדקל משום דנותן בעין יפה נותן. הא קא מיבעיי לי נתן דקל

לאחד ושייר פירותיו לעצמו מאי. מי אמרי' כל לגבי נפשיה כי משייר לעצמו בעין יפה משייר הואיל ושייר פירות בדקל מקום פירות ומתנתו מתנה או לא: אמר רבא אם תמצי לומר כו': א"ל ר' אבא. הא מילתא דרב זביד דפשיטא לבו הא אנן בלשון

ה) נראה דל"ל דאי יחזור ויעמוד שיחזור וכו'. כ) ל"ל דבהיא שעתא שנתן הדקל הא שייר לו הפירות וכו'.

איבעיא להו בית לאחד. במתנת בריא ודיוטא לאחד (ה) הוי מקום שיור מי איכא להאי בעל דיוטא שיור מקום בחצר להוצאת זיזין או לא. אם תמצי לומר לא הוי שיור לאחריי אבל לעצמו הוי שיור כגון דאמר ליה בית אני מוכר לך חוץ מדיוטא העליונה או דלמא ליכא שיור: **ואליבא דרב זביד.** דכי א"ל סתמא בית זה אני מוכר לך לא קנה דיוטא העליונה כדתנן בהמוכר את הבית (לעיל דף פח.) לא מכר את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים דהיינו דיוטא וכי א"ל חוץ לטפויי מילתא קאתי ושייר לו מקום בחצר להוצאת זיזין מן הדיוטא לחצר של לוקח: **אם במחלק.** שמשעה ראשונה שהתחיל לחלק היה בדעתו לחלק כל נכסיו ולא לשייר כלום: **אם מת קנו כולן.** כדין כל מתנת שכ"מ שאין צריכה קנין אם מת: **אם בנמלך.** שלא היה בדעתו לחלק כל נכסיו אלא אחר שחילק שתק ולא רצה לחלק עוד חזר ונמלך בעצמו לחלק כל הנותר: **אלא באחרון.** בלבד דלא הוי בה שיור אבל קמאי קנו כדקתני מתניתין (ו) שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה: **ניחוש.** דלמא האי דשתיק וחישב בין מתנה לאמתנה לא הוי כנמלך אלא עיוני מעיין מה יתן לכל אחד ומעיקרא היה בדעתו לחלק את הכל ויחזור בו כשיעמוד מחליו ואמאי קנו קמאי: **סתמא דשכיב מרע.** עיוני קמעיין בלבו מה יתן לכל אחד קודם שיבואו לפניו ואין לו לשתוק בין זה לזה ומדשתק נמלך הוי: **אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו.** הידועין ולא נמלא לו שיור ועמד אינו חוזר כו': **כאומר כל נכסיי.** לא חילק שדותיו וכרמיו לכל אחד בפני עצמו אלא לשון זה כתב כל נכסי אני נותן לפלוני ופלוני דכל היכא דאיתנהו נתונין הן (ז) במתנה ואין כאן שיור. ונהירא: **כמוחזק.** שאנו מוחזקין בו שאין לו עוד נכסים: **איבעיא להו חזרה במקצת.** שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד וחזר בו במקצת ונתן שוב לאחר שהרי יכול לעשות כן כדאמרינן דייתיקי מבטלת דייתיקי בפירקין דלעיל (דף קלה:) מי הוי חזרה בכל הנכסים שנתן לראשון דגלי דעתיה שמתחרט בראשון ומה שנתן לשני מתנה במקצת היא דאיכא שיור

חיישינן שמא יש לו נכסים במקום אחר. ואע"ג דאמרי' לעיל איפכא להקל וניחוש דלמא עיוני עיין והדר יהיב היינו טעמא דמסתבר למימר עיוני עיין הואיל וכבר חלקם: שכיב

איבעיא להו בית לאחד ודיוטא לאחד מהו מי הוי שיור או לא אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוי שיור חוץ מדיוטא מהו אמר רבא אמר רב נחמן אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוי שיור [א]חוץ מדיוטא הוי שיור ואליבא דרב זביד דאמר [ב]שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא אלמא כיון דשייר דיוטא מקום זיזין נמי שייר [ג](הכא נמי כיון דאמר חוץ מפירותיו מקום פירי שייר) אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים [ד]רואין אם במחלק מת קנו כולן עמד חוזר בכולן אם בנמלך מת קנו כולן עמד אינו חוזר אלא באחרון [ה] ודלמא עיוני קא מעיין והדר יהיב סתמיה דשכיב מרע מידק דייק והדר יהיב אמר רבא אחא בר מניומי אמר רב נחמן [ו]שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ועמד אינו חוזר חיישינן שמא יש לו נכסים במדינה אחרת ואלא מתני' דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת היכי משכחת לה אמר רב חמא (ז) [ח]באומר כל נכסי מר בר רב אשי אמר (ג) [ט]במוחזק לן דלית ליה איבעיא להו חזרה במקצת הוי חזרה בכולה או לא תא שמע כולן לראשון ומקצתן לשני [י]שני קנה ראשון לא קנה מאי לאו בשמת לא בשעמד הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא (ח)מקצתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה אי אמרת בשלמא בשעמד משום הכי שני לא קנה אלא אי אמרת בשמת תרוייהו ליקנו א"ל רב יימר לרב אשי ותהוי נמי בשעמד אי אמרת בשלמא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה היינו דשני מיהת קנה אלא אי אמרת חזרה במקצת לא הויא חזרה בכולה ניהוי כמחלק ולחד מינייהו לא ליקנו [יא]והלכתא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה רישא משכחת לה [יב]בין שמת בין שעמד סיפא לא משכחת לה אלא כשעמד [יג]איבעיא להו [יד]הקדיש כל נכסיו ועמד מהו מי אמרינן כל לגבי הקדש גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני הפקיר כל נכסיו מהו מי אמרינן כיון דאף לעניים כעשירים גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני חילק כל נכסיו לעניים מאי מי אמרינן צדקה ודאי מגמר גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני [יג]תיקו (ד) (ל"א) הקדיש כל נכסיו מהו הפקיר כל נכסיו מהו [יד]חילק כל נכסיו לעניים מהו תיקו אמר רב ששת [טו]ליטול וזכה ויחזיק ויקנה כולן לשון מתנה הן במתניתא תנא [טז]אף יחסין וירת בראוי ליורשו [יז]ור' יוחנן בן ברוקא היא איבעיא להו יהנה

והוי מתנה ואמו יורשין ומפקי מיד ראשון כל המותר או לא הוי חזרה אלא מה שנתן לשני קנה שני והמותר קנה ראשון ואם יעמוד מחליו יחזור בשניהן שהרי לא שייר לעצמו כלום: **ת"ש דתניא כולן לראשון.** במתנת שכ"מ ומקצתן נתן לשני שחזר במקצת: **שני קנה.** מה שנתן לו ממה נפשך ל"ש מת ול"ש עמד דהא מתנת שכ"מ במקצת היא והוי מתנה שהרי שייר לעצמו מותר נכסים שנתן לראשון שהרי ראשון לא קנה: **מאי לאו בשמת.** וקתני הראשון לא קנה אלמא חזרה במקצת הוי חזרה בכולהו דאי לא הוי חזרה תרוייהו ליקנו כל הנכסים: **ומשני לא.** לעולם לא הוי חזרה וברייתא כשעמד הלכך שני קנה דמתנה במקצת מי מצי הדר בה כדקתני מתני' אבל ראשון שנתנו לו כל הנכסים בלא שיור אם עמד חוזר כדתנן במתני' ולקמן פרכינן מי כשעמד תרוייהו לא ליקנו ואפי' שני דכיון דחזרה במקצת לא הוי חזרה בכולהו גבי שני ליכא שיור דהא לא הדר ביה מראשון אלא במה שנתן לשני וכיון שניהן נתן הכל ולא שייר לעצמו כלום ומהכא פשטינן במסקנא חזרה במקצת הוי חזרה בכולה הלכך בין שמת בין שעמד שני קנה שהרי חזר בו מראשון לגמרי ושייר לעצמו שיור נכסיו שנתן לראשון וחזר בו מהן ומתנה במקצת שמה מתנה: **ת"ל מסתברא.** דכשעמד עסקינן דקתני מקצתן לראשון (ו) וחזר בו ונתן כולו לשני ראשון קנה שהיה בה שיור והוי מתנה כדקתני מתני' דמתנת שכ"מ במקצת מתנה גמורה היא שני לא קנה כלל דלא שייר לעצמו כלום והלכך אם עמד חוזר: **אי אמרת כשלמא כשעמד היינו דשני מיהא לא קנה.** כדתנן [לעיל קמו:] לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה: **אלא אי אמרת בשמת תרוייהו נמי ליקנו.** כדין מתנת שכ"מ שקונה אחר מיתה היכא דליכא שיור ואם עמד חוזר דאילו מתנה במקצת בין מת בין עמד מתנה גמורה היא אלא לאו בשעמד ומדסיפא בשעמד ריאשא נמי בשעמד: **ת"ל רב יימר לרב אשי וסבור נמי.** ריאשא בשעמד אפ"ה תפשוט דחזרה במקצת הוי חזרה בכולה דאי אמרת בשלמא חזרה במקצת הוי חזרה (ה) היינו דשני קנה דליכא שיור נכסים לשכ"מ שחוזר בו ממה שנתנו לראשון וראשון לא קנה אלא אי אמרת לא שמה חזרה אלא מה שלא נתן לשני נשאר ביד ראשון תרוייהו נמי לא ליקנו שהרי בין שניהם נתן כל הנכסים ולא שייר לעצמו קרקע כל שהוא: **בין שמת בין שעמד.** שני קנה דהא הדר ביה מראשון וליכא שיור טובא לראשון לא קנה דהא הדר ביה ואפי' מת לא יקנה ראשון דהא קי"ל [לעיל קלה:] דייתיקי מבטלת דייתיקי מה לי חוזר בו מראשון ונותן לשני מה לי חוזר בו ומעכב לעצמו ולישרטיו: **סיפא לא משכחת לה אלא כשעמד.** הלכך ראשון קנה דמתנה מקצת הוא וליכא שיור שני לא קנה דלא הוה במתנתו שיור דאי בשמת תרוייהו ליקנו: **איבעיא להו.** שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו בלא שיור ואח"כ עמד מחליו מי מצי הדר ביה מי חמיר ממתנת הדיוט דגמר והקדיש הכל בלב שלם אין יכיר בין יומת. ואת"ל דגבי הקדש הכל מוקדש ואפילו עמד: **הפקיר כל נכסיו מהו.** מי לימא כוותן לשמים ואקני לגמרי לכל מי שיבוא ויזכה או לא א"ל כיון דהפקיר ממונו הואיל ומדעתו לגמרי ואינו חפץ בחזרתו שאינו רואה ליהנות עוד ממנו ואת"ל גבי הפקר דאינו חושש בזה הממון הואיל והפקירו ולא דקדק לחלקו לאוהביו: **חילק נכסיו לעניים מהו.** מי לימא יד עניים כיד הקדש ואם עמד אינו חוזר או לא תיקו: **א"ר ששת.** שכ"מ שאמר יזכה פלוני בנכסיי או יטול או יחזיק או יקנה כולן לשון מתנה וקנה דלשון מתנה בעינן כדאמרינן לעיל (דף קמו:) ידור פלוני בבית זה לא אמר ולא כלום עד דאמר תנו או יטול ויקנה או יחסין וירת אם הוא ראוי ליורשו כגון בן בנים: **ור' יוחנן בן ברוקא היא.** דאמר בפירקין דלעיל (דף קל.) דבריו קיימין וקי"ל כוותיה דפסקינן התם הלכה כמותו: יהנה

מבטל דייתיקי: מאי. מי אמרינן כיון דחזר במקצת כמאן דחזר בכולהו דמי ואין לו לראשון כלום. או דלמא במאי דחזר חזר במאי דלא חזר לא חזר וקני כמאי דלא חזר: ת"ש כתב כולן נכסים לראשון ומקצתן של אותן נכסים כתב לשני. דחזר במקצת מראשון. שני קנה דלא חזר במתנתו: דראשון לא קנה. אפי' במאי שלא חזר: מאי לאו בשמת. אותו שכיב מרע עסקינן ושמעת מינה מהיכא דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: לא בשעמד. לעולם לא הויא חזרה בכולה והכא מאי טעמא ראשון לא קנה הואיל שכתב לו כל נכסיו דלא שייר לעצמו כלום יכירן דעמד לא קנה ושני קנה משום דקא שייר לעצמו כלום: כתב לו לפלוני וכך מכל נכסיו וכו'.

ז) נלמה דל"ל אם כמתלק שיהיה שדה זו לפלוני וכך מכל נכסיו וכו'.

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' טו ועיי' במ"מ טוש"ע ח"מ סי' ריג סעיף ג:

עח ב מיי' פ"מ מהל' זכייה ומתנה הל' כא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף יח:

עט ג ד ה מיי' שם הל' כ ועיין בהשגות וכמ"מ טוש"ע שם סעיף ט:

פ ו ז ח מיי' שם פ"ט הל' יז סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף יב:

פא ט י כ מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ג ומחוק כולן:

פב ל מ מיי' שם הל' נ וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף ג:

רבינו גרשום

בעיא מתניגן לי' ואדריש לקיש דאמר ריש לקיש כו' משום דלטפויי מלתא קאתי: איבעיא להו מכר בית לאחד ודיוטא לאחר מהו. מי אמרינן דהוי שיור בחצר ומצי האי שני להוציא בה זיזין וגזוזטראות: אמר לראשון חוץ מדיוטא אני מוכר לך. הוי שיור בגוף החצר דלטפויי קאתי: שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים. ולא שייר כלום: רואין אם כמחלק. שיהיה שדה זו לפלוני ו) וכן מכל נכסיו ואם מת קנו כולן ואם עמד מחליו חזור בכולן אפי' מראשון דלא אמרי' מה שנתן לאחרון הוי שיור לקמא משום דאמר שיהא נותן לכל חד ואילו היה יכול לומר לכולן בדבר אחד היה עושה אלא שאי אפשר לקרות שתי שמות כאחת ולא הוי אחרון שיור יותר מראשון דלכולן רצה לומר בדבר אחד אלא שאי אפשר הלכך אם עמד חוזר בכולן אפי' מראשון: אם כנמלך. שנתן שדה אחת לפלוני וקודם שהיה נותן לאחר היה מתחין ומימלך מעצמו ואחר כך נותן וכן בכולן. ודאי הוי שיור ואם עמד אינו חוזר אלא באחרון כלבד דלא שייר מאחרון כלום. ומקשי' ואמאי קנו כולהו לבר מאחרון ונירחוש דלמא האי דמימלך השתא עיוני מעיין ומחשב האיך סידר בלבו מעיקרא לכל אחד איזו שדה לזה ואיזו לזה ולהכי שתק עד דאידכר ולא משום דמשייר הלכך ליהוי חזור בכולן. ומשני לעולם אינו חוזר אלא באחרון כלבד וכל אחרונה הוי שיור לראשונה הואיל דנמלך. ודקא אמרת ניחוש דלמא עיוני מעיין ודאי לא מעיין השתא בשעת דבור דסתמא שכיב מרע מידק דייק ברישא מאי דבעי למיעבד והדר יהיב בשעה אחת לכל מאן דבעי אלא האי כיון דמתמלך וממתין שעה בין נתינה לנתינה ש"מ שיורי שייר ואינו חוזר אלא באחרון כלבד דלא שייר לו כלום: שמא יש לו נכסים במדינת הים. ושייר לעצמו: היכי משכחת לה. הא מצינן למימר שמא נכסים יש לו במדינת הים ושיירו ואמאי אין מתנתו מתנה: באומר כל נכסי לו. דהשתא לא משייר ליה כלום בעולם. והא דאמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו עמד אינו חוזר משום דכל נכסין שבכאן משמע שכתב לו ולא אותן שבמדינת הים: ומר בר רב אשי (משמיה) אמר מתני' במוחזק. שמוחזק הוא שאין לו נכסים במדינת הים שלא היה שם מעולם ומשום הכי לא שייר ואין מתנתו מתנה. ולעולם כדקאמר רב נחמן: איבעיא להו. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד יחזור וכתב מאותן הנכסים עצמן מקצתן לאחר שרשאי הוא לעשות כן כדאמר דייתיקי

ודאי קנה ראשון לא קנה. דכי היכי דחזר במקצת שנתן לשני חזר נמי בכל מה שנשתייר לו לראשון בין בשעמד ראשון לא קנה דהא כתב לו כל נכסיו בלא שיור ושני קנה שכשחזר במקצת מראשון חזר בכולן וכשנתן מקצת לשני שייר לעצמו מקצת האחר: סיפא לא משכחת לה. דראשון קנה שני לא קנה: אלא בשעמד. ולא משום טעמא דחזרה אלא משום דלראשון שייר ולשני לא שייר דאי בשמת תרוייהו ליקני: הקדיש כל נכסיו מהו מי אמרינן. הואיל דלא שייר כלום חזר בו כדין מתנת הדיוט. או דלמא אינו חוזר ולא דיינינן ליה כהדיוט וכך מפרשי' הפקיר וחילק: אם תמצי לומר הפקיר לא ידע ממאן ליחבב. חילק מהו: כולן לשון מתנה הוא. וקנה. בראוי ליורשו

מסורת הש"ס

ה) [לעיל קג.], סד.], ב) רש"ל מ"ז, ג) נדרים מג.; ד) [עי' תוס' לקמן קעד.: ד"ה שכיב], ה) מאיפעיא להו עד מיקו; אינו מגירסת הרשב"ם. רש"ל, ו) [לעיל קל.], ז) [לעיל קמו.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא מאחרון ניחוש דלמא עיוני: (ב) שם בתומר כל נכסי. נ"ב ר"ש בתומר נכסי אלו: (ג) שם במוחזק לן דלית ליה. נ"ב גם מכאן ראיה למה שכתבו תוספות לעיל דף מד ע"ב דאפשר שיש אדם שאין לו קרקע ע"ש: (ד) שם לא גמר ומקני מיקו איבעיא להו הקדים כל נכסיו כל"ל ותיבת ל"ש נמחק: (ה) רשב"ם ד"ה איבעיא וכו' לאחר הס"ד ואח"כ מ"ה מי הוי שייר כל"ל ותיבת מקום נמחק: (ו) ד"ה בתומר וכו' במתנת שכיב מרע ואין כאן: (ז) ד"ה ה"נ וכו' ומזר ונתן כולן לשני. נ"ב פי' וכולן מה שייר ולא נתן לראשון נתן הכל לשני וכן פירשו הרי"ף והרא"ש להלן: (ח) ד"ה א"ל רב יימר וכו' חזרה בכולה היינו דשני:

מוסף רש"י

שאם רצה להוציא בה זיזין. שאם לא מוכר לוהוציא זיזין מדיוטא עליונה כנגד חצר של לוקח שמכר לו זה הבית והחצר, מוציא. דלהכי אהני מגמיה וכמי אמר ליה על מנת שהבא דיוטא העליונה שלי לגמרי לעשות בה חפצי אף לוהוציא מתנה זיזין ממתחילה קודם שמכרתי לך הבית והחצר, דשייר בתנאי מקום בחצר (לעיל מג: עי"ש). מקצתן לראשון וכולן לשני. שכיב מרע שכתב מקצת נכסיו לאחד והשאר כולן כתב לשני, ראשון קנה שני לא קנה. ואם עמד אחר כשני ואינו אחר כראשון, לפי שכשכתב לראשון שייר לעצמו מה שנתן אחר כך לשני, ונתן השני אחר דלא שייר כלום ומשום הכי לא קנה (נדרים מג.).

רבינו גרשום (המשך)

הוא: מדקתני סיפא. דהך ברייתא כתב מקצתן לראשון וכולן הנכסים שנשתיירו לשני ראשון קנה משום דשייר. שני לא קנה דלא שייר לעצמו כלום: אלא אי אמרת בשמת תרוייהו ליקני. כדאמרינן לעיל אם כמחלק מת קנו כולם והא מחלק הוא. אלא ש"מ בשעמד ואכתי לא שמעת מינה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: אמר ליה רב יימר לרב אשי ותיהוי נמי ברייתא זו בשעמד. ואפי' הכי איכא למידק מינה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: אי אמרת בשלמא כו' היינו דשני מיהת קונה. דהואיל דחזרה במקצת מראשון הוה כחזרה בכולה ובראשונה דנתן קיימי והוא לא נתן לשני אלא מקצתן הרי שייר מקצת שלא נתן לעצמו משום הכי קנה שני: אלא אי אמרת לא הויא חזרה בכולה. תרוייהו לא ליקני ראשון לא ליקני שכתב לו כל נכסיו ולא שייר לעצמו כלום ושני לא ליקני הואיל דחזרה במקצת לא הויא חזרה בכולה ולא נשתייר לעצמו כלום דאותו מקצת מראשון נתן לשני והשאר היו ברשות ראשון ולא ברשות נותן. אלא לאו ש"מ דשמום הכי קתני רישא שני קנה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה ונשתייר לו מקצת. והכי הלכתא דחזרה במקצת הוי חזרה בכולה. ורישא דהך ברייתא מתוקמא שפיר בין בשמת בין בשעמד. דאם מת הואיל שנתן כולן לראשון ומקצתן לשני שני

מסורת הש"ס

ט) [לעיל מג: עי"ש], מקצתן לראשון וכולן לשני. שכיב מרע שכתב מקצת נכסיו לאחד והשאר כולן כתב לשני, ראשון קנה שני לא קנה. ואם עמד אחר כראשון, לפי שכשכתב לראשון שייר לעצמו מה שנתן אחר כך לשני, ונתן השני אחר דלא שייר כלום ומשום הכי לא קנה (נדרים מג.).

רבינו גרשום (המשך)

מבטל דייתיקי: מאי. מי אמרינן כיון דחזר במקצת כמאן דחזר בכולהו דמי ואין לו לראשון כלום. או דלמא במאי דחזר חזר במאי דלא חזר לא חזר וקני כמאי דלא חזר: ת"ש כתב כולן נכסים לראשון ומקצתן של אותן נכסים כתב לשני. דחזר במקצת מראשון. שני קנה דלא חזר במתנתו: דראשון לא קנה. אפי' במאי שלא חזר: מאי לאו בשמת. אותו שכיב מרע עסקינן ושמעת מינה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: לא בשעמד. לעולם לא הויא חזרה בכולה והכא מאי טעמא ראשון לא קנה הואיל שכתב לו כל נכסיו דלא שייר לעצמו כלום יכירן דעמד לא קנה ושני קנה משום דקא שייר לעצמו כלום: כתב לו לפלוני וכך מכל נכסיו וכו'.

יהנה. ירלה: **הא דאיתנהו בעינייהו.** מוחז דלהכי שבקינהו (ה) אם לעמוד מחלוי מחזירם: **דפרעינהו בחובים.** אם עמד אינו מחזיר: **איבעיא להו שכיב מרע שהודה.** ואמר בחלוי שדה ומעות הללו של פלוני הן ואע"פ שהיינו מוחזקים בנכסים הללו שאינן של אותו פלוני שהיינו יודעין שהן של זה המודה בהם לאמרים מי אמרינן שהוא אומר כן שלא להשביע את בניו או דלמא כיון דאודי אודי: **מ"ש כו'.** ומסקנא דהודאתו הודאה. ואע"ג דאמרינן בסנהדרין בפרק דיני ממונות תניינא (דף כט:): ההוא דהוו קרי ליה עכברא דשכיב אדיגרי כי קשכיב אמר פלגיא ופלגיא מסקו בי זוזי אתו תבעינהו ליורשים כו' ומסקנא אדם עשוי שלא להשביע את בניו ופטורין מלשלם והכא אמרינן דאזלינן בתר הודאתא פיו נראה בעיני דהתם היינו טעמא כיון שעושה עצמו עבד לזה לאיש מלוה ודאי להחזיק עצמו כעני היה עושה אבל כיון שהממון בעין והוא מודה של פלוני הוא י"ל שהפקידו אצלו מקודם לזה השכיב מרע או הקנה לו השכיב מרע ע"י אחר והרי הוא חפץ שיבא לידו: **דאיסור.** הוא איסור גזירא שבא על רחל בת מר שמואל קודם שנתגייר ונתעברה הימנו בגיות את רב מרי בר רחל והוה ליה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והיא מצנעת שמואל שנשאו כדאיתא בכתובות (דף כג.): **אמר רבא במאי קני לזו כו'.** והלכך אני זוכה בהן דנכסי הגר דינן כהפקר והרי הן בידי והגני קודם וזוכה: **גר לאו בר אורוסי הוא.** דדמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים (ו): **דליסיה בירושה.** כגון רב מרי ליתיה גמי בדין מתנת שכיב מרע: **ליתנהו גביה.** אין המעות בביתו של איסור שיוכל ליתנם לו בידו: **אין מעכב נקנה בחליפין.** בגבא מציעא בהזהב (דף מו.): **אי אגב קרקע.** כדאמרי' בפ"ק דקדושין (דף כו.) ונפקא לן מקרא דלכסף ולזהב וגו' עם ערי מגורות אשר ביהודה: **אם במעמד שלשתן.** אני ואיסור ורב מרי ביחד נפקד ומפקיד ומקבל מתנה: **לא אוגיגא.** בתר איסור פן אפסיד: **אמאי.** לא תמצא ענין שיוכל רב מרי לזכות (ז) והלא יודה איסור שהן של רב מרי ויזכה בהן: **אדהכי והכי נפק אודיתא.** מתוך שנאמר בדין המודרש יצא הקול ולימדוהו לטעון כן. כל אלו הדברים שאמר רבא הלכות הן: כמה

שכיב מרע שהודה מהו. פירש רבינו שמואל דמיבעיא ליה אם אומר כן שלא להשביע את בניו או דלמא כיון דאודי אודי והא דאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כט:) דאדם עשוי שלא להשביע את בניו התם מיירי שמחזיק עצמו עבד לזה לאיש מלוה עשוי שלא להשביע את בניו אבל גבי פקדון אינו עושה ודאי [שלא] להשביע את בניו אלא מודה ואין נראה לומר דאדרבה כ"ש הוא שיותר יש לנו לומר שאומר אמת במלוה כיון שמשעבד עצמו אבל גבי פקדון עושה שלא להשביע את בניו ועוד איזו ראיה מביא מאיסור גזירא שהודאתו היתה ודאי אמת כדי ליתן דלא שייך כאן מידי שלא להשביע את בניו ונראה לר"י לפרש (ג) כן שכיב מרע שהודה מהו מי שהודה שיש לפלוני מנה בידו אע"פ שאנו מוחזקים בו שאין לו מי אמרינן דקני במתנת שכיב מרע ואם עמד חוזר או דלמא קני לגמרי ואם עמד אינו חוזר ופשיט מההוא דאיסור גזירא דקני לגמרי במתנת בריא על ידי הודאתו דאי במתנת שכיב מרע היאך קנה והא אמרינן כל מאן דאתיה בירושה אתיה במתנת שכיב מרע כו' א"כ במתנת בריא היא ואם עמד אינו חוזר וכן משמע מתוך פירוש ר"ח דפירש לודי איסור דהנהו דמיס דרב מרי בריה וקני להו באודיתא דאבוה ועוד יש מפרשים שכיב מרע שהודה מהו פי' שהודה שיש לו פקדון ביד אחרים והקנהו לזה מי מהני להקנותו באמירה בעלמא או לא ופשיט ליה מעובדא דאיסור דקני באמירה בעלמא והי"ה נמי בבריא הוה מצי למיבעי אלא אפילו בשכיב מרע דמקני באמירה בעלמא לא פשיטא ליה אי קני אי לא קני בשכיב מרע לא הוה שמעינן דקני בבריא אבל אי לא הוה קני בשכ"מ כ"ש בבריא מ"ר ולאשון עיקר: **רב** מרי בריה הורתו **שלא** בקדושה כו'. וביבמות פרק המולץ (דף מה: ושם) אמרינן אכשריה (ד) לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואע"ג דכתיב מקרב אחיך כו' כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה וזה ודאי היה גר ויוכל להיות שהוא שנכנס בנו של איסור מיהו בפרק מי שהמשיך (שבת דף קנד. ושם ד"ה ואמרי) רב מרי בר רחל ישראל גמור היה דקאמר התם רבה אבוה דרב מרי בר רחל וא"ל תרי רב מרי בר רחל הוו מיהו מה שפירש רבינו שמואל דרב מרי בר איסור גירא שבא על בת שמואל קודם שנתגייר והורתו שלא בקדושה שנשבית כדאמרינן בכתובות (דף כג.) אין נ"ל דהא אמרינן בירושלמי שאמרה אמת במה שאמרה נשביתי וטהורה אני וה"נ משמע בגמרא שלנו דאמר ליה ר' יוחנן לרב שמן בר אבא זיל איטפל בקרובתך על כן נראה דהא דאמרינן בעלמא (ה) רב מרי בריה דבת שמואל אחר הוה ושמא הוא שנזכר אביו בפרק מי שהמשיך (שבת דף קנד.) ומה שקורא אותו על שם אמו לפי שרולה ליחסו אחר שמואל כדאשכחן (ד) רבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב וכן רבי שמעון בן פזי ואבא שאול בן אמא מרים (כתובות פז.): **כל** (ה) **דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע.** נראה לי דאם היו לגר בנים איתא במתנת שכיב מרע אע"ג דהמקבל גר ליתיה בירושה דעל הנותן הוא דאיכא קפידא ולא על המקבל ואיתה לדבר בפרק נושאין על האומה (יבמות דף עט.) שיש בן מוכר את אביו דמוקי (ה)[רבי יוחנן] בשכיב מרע וכן [משכיב מרע] שכתב כל נכסיו לעבדו חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד ואם מת ולא חזר קנה העבד הכל כדאיתא בפ"ק דגיטין (דף ט.) ועבד ליתיה בירושה: **ואי אגב** קרקע ליה **ארעא.** וה"נ הוה יכול איסור להודות שיש לו קרקע כדפרישית לעיל בפרק חזקת הבתים (דף מד: ד"ה דלא) אלא שפיר קאמר לקמן דליקנינהו ניהליה באודיתא שהודה שהמעות עצמן של רב מרי: **מגמרי** טענתייהו **לאינשי ומפסדי מנא.** ואם תאמר הא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יז: ושם) הלוה מעות מן העובד כוכבים שנתגיירו בניו לא יחזיר לבניו ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו והא תניא רוח חכמים נוחה הימנו ל"ק כאן שהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה כאן שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה ואם כן היה לו לרבא להחזיר ותירץ ר"ת דהתם כיון שעשה לו העובד כוכבים חסד שהלוה לו יעשה עמו חסד ויתן לבניו אבל כאן שלא עשה עמו חסד כשהפקידם אצלו אין צריך להחזיר לבניו והר"ר יצחק בר"ר מאיר פי' דכיון דלא קתני בהדיא בברייתא ואם לא החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו לא הוה חייש לה רבא ואין נראה כלל דהא מדקתני אם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו מכלל דאם לא החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו וקתני לה לכולהו בני במסכת שביעית (פ"י משנה ט) המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו (ו) והמלוה מעות מן הגר והחזיר לבניו רוח חכמים נוחה הימנו וקתני נמי התם כל המטלטלין נקנין במשיכה ואם קיים דבריו שלא במשיכה רוח חכמים נוחה הימנו ואמר עלה בהזהב (ב"מ דף מח. ושם) דאם לא קיים דבריו אין רוח חכמים נוחה הימנו מכלל דבכולהו בני שמעינן מכלל הן לאו (ו): **דקא** מגמרי טענתא לאינשי כו'. יש תימה למה לא קיים רבא את דבריו והא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת ועוד הא דקיימא לן לקמן (דף קנא:) ובכל דוכתי דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו תיפוק ליה דמצוה לקיים דברי המת למאן דאית ליה דהיינו ר' מאיר ומתנת שכיב מרע נמי לא קניא אלא לאחר מיתה ותירץ הר"ר יצחק ב"ר מאיר דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דאמר תנו מנה זה לפלוני אבל היכא דאמר תנו כל כי האי גוונא לא הוה אמרי' מצוה לקיים דברי המת מיהו קשיא מדמייתו חכמים ראיה לר' אליעזר דדברי שכיב מרע נקנים בחמירה מההוא דאמון של בני רוכל שקיימו חכמים את דבריה (לקמן דף קנ:) אלמא דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו (ו) ואין ראיה היא דאמר דבריו היינו טעמא דמצוה לקיים דברי המת ואין לחלק בין היכא דאמר תנתן כבתי לבתי להיכא דאמר תנו ועוד קשיא מהא דאמר בגיטין בפ' התקבל (דף סה: ושם) גיבא יולא בקולר הוה כי נפיק אמר הבו ארבע מאה זוזי לר' אבינא מאמרא דנהר פניא כו' ולא אמרינן התם מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דאמר' בחומר כשהיה בריא אמרי' ליה הכי כדמוכח בפרק קמא דגיטין (דף טו.) ועוד קשה מהא דפרק השולח (שם דף מ.) גבי פלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח כו' דאמרינן התם מצוה לקיים דברי המת מיהו מזה אין קשיא כלל כמו שאפרש בסמוך ור"י מירך דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא שהוא ביד אליש כי הא (ו) דתנן שקל לבני כו' וכי ההיא דמס' כתובות פרק מציאת האשה (דף סט: ושם) המשלים מעות לבתו יעשה אליש מה שהושלם בידו

ומוקי

פג א מיי' פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנג סעיף ג וגלה קנה:

פד ב ג מיי' שם הלכה כא סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף ג:

פה ד מיי' פ"ח שם הל' ו וס"ע הל' ז ועי' בהגאות ובמ"מ וס"ו מהל' נחלות הלכה י סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנו סעיף ח וסי' ערה ס"ח וסי' רפג ס"ח:

פו ה מיי' פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הלכה ז ועי' בהל"ל סמג שם טור ש"ע חו"מ סי' רנו ס"ח:

פז ו מיי' פ"ו מהלכות מכירה הלכה ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף ח:

פח ז מיי' פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הל' ט סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף ג וסי' רנה סעיף ב:

רבינו גרשום

דיחסין וירש לשון ירושה הן. אם אמר שכיב מרע יהנה מהם. דמשמע דמתהנה בהן בכל ענין כמו בנכסיו של עצמו. מי אמרי' דלשון מתנה הוא או לא והכי נמי יראה דמשמע יראה כבנכסיו ממש וה"נ ישאן כלומר יסמך בהן בנכסיו וה"נ יעמוד דמשמע יעמוד כבנכסיו: מכר כל נכסיו ולא שייר כלום ונעמד מהו. מי אמרי' דמצי למיהדר בהו דלהכי זבוניהו מחמת מיתתו דאי מיית ליה הוו מכורין אבל השתא כשעמד אין מכירתו מכירה. או דילמא מכירה שאני ממתנה ואינה חזורה: הא דאיתנהו זוזי בעיניהו. שלא הוציאן על דעת כן מכרן שאם יעמוד יחזור בהן. אבל פרעינהו לזוזי בחובו על דעת כן מכרן דגמר ומקני ליה מיד ומכירתו מכירה ולא יחזור: שכיב מרע שהודה. שאמר כך וכך אני חייב לפלוני ומת מהו. מי אמרי' דודאי חייב להן וקנו בעלי חובין שהודה להם או דילמא להכי קאמר הכי שאם יעמוד מחליו שלא יחשבו בני אדם שהוא עשיר שמשל אחרים הוא ולא קני: ת"ש דאיסור הוה גר. ונכסי הגר כשמת ואין לו יורש כל המחזיק בהן זכה: והורתו שלא בקדושה. דאכתי לא הוה גר אביו: ולידתו בקדושה. לאחר שנתגייר וגזרינן לידתו [בקדושה] אטו הורתו שלא בקדושה ולא יורש הוא שלא היתה הורתו בקדושה: ליתנהו גבי איסור הני זוזי. דמצי לממשכינהו: לית ליה קרקע. לאיסור. אי שלח לי לא אזלינא ליה. כי היכי דליקני במעמד שלשתנו: אדהכי והכי נפק אודיתא מבי איסור. שהודה שאותן זוזין דרב מרי הן. ותפשוט לך מהכא שכיב מרע שהודה קני מדאחקיף רב איקא הכי: אמר גמרינהו טענתא לאינשי ומפסדי לי. דהשתא החזקתי בהן ושלי הוא אלמלא לא לימדו לעשות הודאה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רב בר. פ"ה מה שפ' ר"ש. וכ"כ רש"י בברכות פד טו ע"א ד"ה כיה דבא שמואל: **בא"ד דהא אבי'** בירושלמי וכו'. עי' שבת קנד תוד"ה ואמרי לה:

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה הא וכו' שבקינהו אמר אם אעמוד מחלוי אחזור הס"ד: (ב) ד"ה אמאי וכו' לזכות בהו והלא: (ג) תוס' ד"ה שכיב מרע וכו' ונראה לר"י לפרש שכיב כל"ל ותיבת כן נמחק: (ד) ד"ה רב מרי וכו' אכשריה רבא לרב מרי: (ה) ד"ה כל היכא דאיתיה וכו' דמוקי רבי בשכיב מרע יכן מי שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוזר: (ו) ד"ה דקא מגמרי וכו' וכמסורין דמו ומאי ראיה היא דילמא: (ז) בא"ד כי הא דתניא האומר תנו שקל לבני כו' וכי הכי:

מוסף רש"י

רב מרי בריה הורתו שלא בקדושה. בכתה מקומות קרי ליה בר רחל, ובת שמואל היתה ונשבית לגין הטמים כדאמר בכתובות (כג.) ובא עליה אחד ונתעברה הימנו ואחר כך נתגייר ושמיה איסור, לכך לא היה נקרא על שם אביו (ברכות מז.).

מסורת הש"ס

ה) [ב"מ מו.], ב) [עי' יבמות עח.], ג) [ברכות טו. ועוד טוסג"], ד) [מהרש"א בתב דע"ס לב.], ה) מהרש"א בתב דע"ס הוא וא"ל ר"י ר"ל ר"י בעל המוספות], ו) [ל"ל והלוה], ז) [וע"ע תוס' קדושין יח. ד"ה כלון].